

† PULSZKY FERENCZ.

Ez év szeptember havának 9-ik napján fejezte be nagy stílű földi pályafutását a magyarországi könyvtárak és múzeumok országos főfelügyelője, Pulszky Ferencz. 1814-ben született, s hogy azóta mit vitt végbe a tudomány és hazája érdekében, beható tanulmánynak méltó és érdekes feladata lehet. Bizonytalan jellemzés azt mondani róla, hogy nagy tudós volt. A tudós fogalom mai értelmezésében leginkább egyetlen szakma művelésének gondolatát rejti magában. Az ő szellemi életét pedig teljes lehetetlenség ilyen határok közé szorítani. Azok közül való volt, a kiket az emberi szellem egész világa érdekel, a kik ez óriási terület minden tájékán otthonosak s a kiknek a specialistaság minden aprólékosságai nélkül sikerül úgyszólván első pillantásra a legfontosabb szempontokat, a legnevezetesebb feladatokat s a legbiztosabban célhoz vezető irányokat felfedezni. S egy nemzet kulturájában rendkívül nagy jelentőségű, hogy az ilyen egyetemes, nagyszabású szellemek kedvező viszonyok között fejthetik-e ki egyéniségük kiválóságait. Hagyjuk másokra a Pulszky Ferencz életkörülményeinek tüzetes és minden motívumra kiterjedő megvizsgálását, — ez különben is a század oknyomozó történetének egy részét képezné, — s maradjunk csupán életének hozzánk legközelebb álló fejezeténél: a Magyar Nemzeti Múzeum újjászervezésénél. S itt elmondhatjuk, hogy megoldandó feladat s erre alkalmas erő, képességek és hajlamok ritkán találkoznak szerencsésebben, mint a Pulszky Ferencz esetében. Henszlman Imre alig üdvözölhette volna találójában nemzeti múzeumi igazgatóságának 25 éves jubileumán (1894. ápr.) mint azzal, hogy a múzeum harmadik korszakának inaugurálását az ő nevével kapcsolta össze. Ha ez az intézet az utóbbi évtizedekben a magyar tudományosságnak jelentékeny szolgálatokat tett, az első sorban a Pulszky Ferencz érdeme. Csakis az ő magasan járó tekintetének sikerülhetett felfedezni azokat a pontokat, melyeken egy »holt gyűjtemény« a tudomány lüktető életének elemévé válhat. Csak az ő nagy egyéniségének varázsa vonzhatta a múzeumi pályá anyagiakban nem valami csábító körébe a kiváló férfiaknak egész sorát.

s e díszes gárdának tudományos és irodalmi munkássága nem a legutolsó levél abban a babérkoszorúban, melylyel ez a nagyszabásu ember nyugodni tért. Szükséges-e ilyen általános érdemek jelzése után még különösebb okokat is keresni, hogy a múzeumi könyvtár mély gyászát megmagyarázhassuk? Hiszen a múzeumnak ez az osztálya is a többivel együtt az ő kormányzása alatt jutott virágzása és hatása legnevezetesebb korszakába. Ámde a Pulszky rendkívüli sokoldalú munkásságában a szorosán vett bibliografiai sikerek után sem kellene hosszasan kutatni. Gondoljunk csak a könyvészeti kiállítás rendezése körül kifejtett buzgalmára s arra a két becses dolgozatára, melyeket a »Könyvkiállítási Kalauz« számára irt középkori kódexeinkről s különösen a Corvina maradványairól. S itt van a Corvina! Kulturtörténetünk emez elsőrangu kérdésének történetében is a legnevezetesebb fordulat s a legrendszeresebb tevékenység az ő nevével kapcsolatos . . . De talán nem is illő aprólékos adatokkal mutogatni egy olyan férfiú jelentőségét, a kit pályája, tevékenysége és hatása révén a magyar szellemi élet legnagyobb alakjai közé kell sorolnunk. Emlékét a Nemzeti Múzeum mindig legbecsesebb ereklyéi közt fogja megőrizni.

E. L.